

16.10); «nova hi ha certa que com los *templers* foren morts e destrohits, fon instituhit un altre orde --- de St. Johan de Jherusalem», JoMartorell (Ag. I, 271); *templari* és un intolerable castellanisme.

Contemplar [Llull], pres del ll. *contemplari* 'mirar amb gran atenció', 'meditar', derivat de *templum*, segurament en el sentit d'observar amb ànima i atenció religioses; potser terme primitivament augural, de tota manera comparable amb *considerare*, que partia de l'observació sacerdotal del moviment dels astres.

Encara que no rebut del llatí per transmissió hereditària el mot va anar penetrant aviat en l'ús comú fins a ser del parlar de tothom. Per una part conservà la seva essència fonament religiosa: «En aquesta manera stava Blanquerna, e stec longament, abat; e per desig de consolació, e de *contemplació*, se n'anava a vegades a la granja on stava lo bisbe, e lo monge qui solia ésser abat, e ab ells recreava sa persona, e consolava sa ànima, *contemplant* nostre senyor Déu».

I en la tendra, sublim història de l'amor de Natana: «Ensemps façam penitència en lo loc qui a vós és pus agradable—. Blanquerna respòs: —No és cosa civinent --- en ma companyia, cor companyia no vull haver sinó de Déu e d'arbres, erbes, d'aucells --- fonts, prats e --- steles: cor neguna d'estes coses no embarquen la ànima a *contemplar* son Déu. —Blanquerna —dix Nathana— si yo són en vostra companyia --- mayor mèrit n'aurets si podets haver abstinència --- fortitudo n'aurets mayor. —Vedat és --- que hom no tempte Déu, ni si mateix --- consell que vós desemparets lo món, e que --- ab les dones de religió, ajats companyia en *contemplar*, remembrar --- Déu», *Blanq.* (NCL II, 28.16; I, 74.8). «un sant home --- lo qual cercava hon pugués fer penitència e *contemplar* Déu», *Merav.* (Ag. I, 8); «--- L'abat Arceni --- plorava *contemplant* ---», *Eximilis* (recull Ag. II, 3). I veg. *Spill*, 155598, a *MIDA*.

Sovint des d'antic, sense abolir el seny espiritual i suprasensible, enclou ja el de percepció visiva o de delícia terrena: ¿Qui és aquell qui en Amor *contemple* / com yo, qui sent sos delits on abasten? / Qui són aquells qui dolç amargor tasten / e, juntes mans, l'adoren fora *temple*?», Ausiàs, LXXV, 1a; «Esta sols ama / --- /; après dinar / reposaràs, / *contemplaràs* / sa plasent cara, / de Mare cara / Ave Maria / diu-lo hi tot dia / ---», JRoig (*Spill*, 12872); 'considerar' Onofre Almodéver, a. 1531 (proemi a JRoig, v. 5c, veg. *SÀTIR*); «--- en què s'acluquin aquests ulls humans, / obriu-me'n, Senyor, uns altres de més grans! / Per *contemplar* la Vostra faç immensa!», J. Maragall.

El sentit estètic va essent més i més decisiu, la idea de visió es torna explícita: «L'ànima abans havia dit que no podia *contemplar* la bellesa de la seva cara quina és, i quina no --- atèn a la tua bellesa, e entindràs en quina bellesa deus amar: no t'és pas invisible la tua fass», AntCanals (*Arra*, NCL., 130). «Salut, claper, de bàrbara grandesa / --- / Ja veig, entre la boira llunyana / --- / i veig coberta de boscatge l'Illa, / que, amb sagrada remor, / respon a la del mar, com una filla / --- / I allà *contempl* com una nit sagrada, / a

dalt ton ample mur, / feia estremir la roja flamarada / --- / I veig com puja a la fatal foguera, / lligat, un jovencell...», Costa, a. 1873 (*A un claper*, v. 29). «Per una rònega i vergonyosa covardia moral, les societats modernes es priven de *contemplar* les formes esplèndides i exquisides de la naturalesa humana ---», Coromines (*La Vida Austera*, II, § 1, 91).

I a la fi no ha defugit l'expressió més pedestre de l'obra intensa dels ulls, amb l'esperit darrere. «--- Qu'en altri *contemple* ---», *Viudes y Donzelles*, v. 418. Mirada inquisitiva i severa la del gran Almirall de Mallorca, que, desafiant el Lleó, es mostra, dins la seva catalanitat suprema, més espanyol que aquells que compraten amb el Rosselló l'ajuda del Gall en l'obra d'aferrar el formiguer català sota l'«Oso madroñero»: en el seu bloqueig de Gibraltar, a. 1779, «alguns cinc o sis mesos / Barceló voltejà - *contemplant* los inglesos / dintre de Gibraltà / --- Barceló / illumina Gibraltà / ab lo canó» (MilàF, *Romillo*., 130B).

«Escorrent l'abrigall que arrebocava al menut, s'ajupí per *contemplar-lo*: encare dormia», Pons Mass. (*Trascant*, 17). Llavors, sobretot la llengua popular, el fa reflexiu, amb un oportú datiu d'interès: «Cada volta que la joveneta mestressa se'l mirava per casualitat, sos ulls estavan *contemplant-se-la*, per lo qual los abaxava y s'enrogia, avergonyint-se'n», Valls i Vicens (*Del bosc, lo segador*, 26); «el meu amor m'ha oblidat / --- tots los dies de ma vida / --- quan en ella pensaria / --- y me la *contemplaria!* / Lo meu cor està molt trist ---», MilàF (*Romillo*., 568.10).

Contemplació [Llull], *Libre de Contemplació*, que hom data de c. 1280; *Art de Contemplació*, inclòs en *Blanquerna* (NCL. III); cf. supra. Sinònim de 'consideració': «Si guerres ni batalles se fan, tot serà per amor e *contemplació* vostra»; «--- e port-vos en *contemplació* de matrimoni, lo sobredit ducat de Macedònia ---», JoMartorell (Ag. II, 20, 191).

Contemplador: «Lohant Déu, lo qual benehia, per tal com havia tan bon *contemplador* en aquell hermitatge», *Merav.* (Ag. I, 11). *Contemplatiu*: «Manifestat fo --- que Blanquerna devia ésser abat, segons totes les condicions --- exceptat una --- que Blanquerna era pus fortment amador de la vida *contemplativa* que de la activa ---» (*Blanq.* I, 26.10); «religiós *contemplatiu*», Llull (*Rims* II, 270); *contemplativitat*. *Contemplable*; *-abilitat*. *Contemplança*.

El ll. *templum* tingué primitives accs. constructòries, com 'biga travessera posada damunt dels cabirons', per comparació amb les quals s'aplicà a llistons i peces diverses del teler, d'on diferents derivats romànics: *templar*: «una lançadora de texir e un *templar*», inv. Vic a. 1410 (*DAG.*), que usat més sovint en plural que en singular, n'aglutinà la desinència -s: d'on *templàs*, pl. *templassos* (BDC IV, 156; 1552, *DAG.*; *templasso* err. Lab. 1840). De la corresponent forma italiana *tempiale* és manllevada la variant *tempial* (BDC IV, 156).

Narrès i alt-aragonès (Echo, Ansó) *templar* 'llostó movable que serveix per tibar la tela en el teler', Alt-Arieja *templàs* o *templàns* (és falsa l'etimologia TEM-